

LEADER

Veej'jakaja

LEADER

SavonLuotsi

Yhdessä hyvä tulee.

Leader-toiminnan tulokset ja vaikuttavuus
Etelä-Savossa 2014–2022

Sisältö

■ Leader Etelä-Savossa	4
■ Metsien ja järvien maakunta.....	6
■ Vaikuttavuus ja selvityksen lähtökohdat	8
■ Leader-hanketoiminta ohjelmakaudella 2014–2022	10
Yritystuet	12
Yleishyödylliset hanketuet	14
Teemahankkeet.....	16
■ Nuoria tekijöitä ja uusia ideoita kotiseudulle	18
■ Asiakaskyselyn tulokset.....	20
Vahvempaa yrittäjyyttä, uusia tuotteita ja uskoa tulevaisuuteen... ..	22
Toimintaa ja yhteisöllisyyttä kylille	26
Leader-asiantuntijat vaikuttavuuden tukena.....	30
■ Lopuksi.....	32
■ Lähteet	34

LEADER

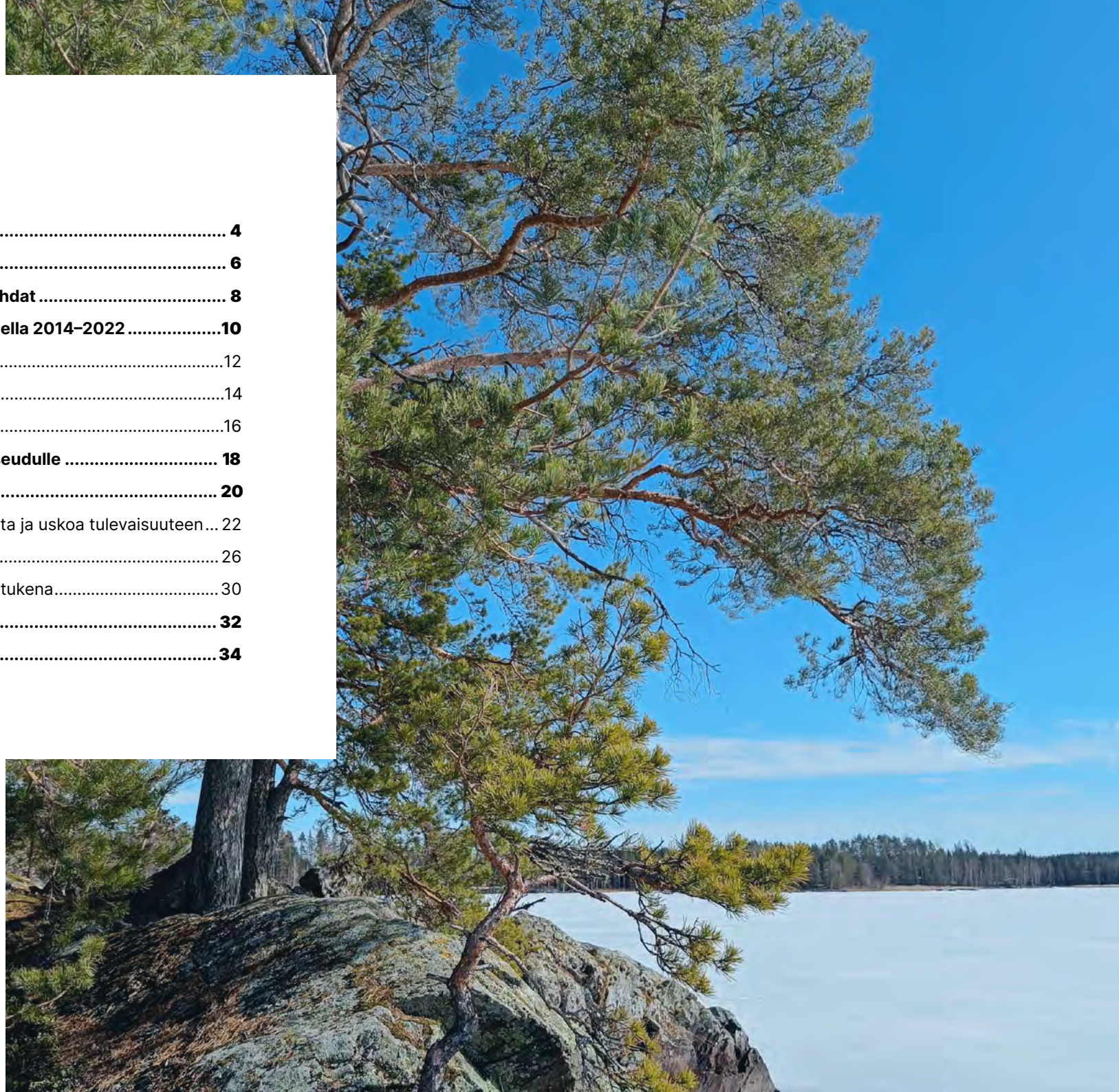
Veej'jakaja

LEADER

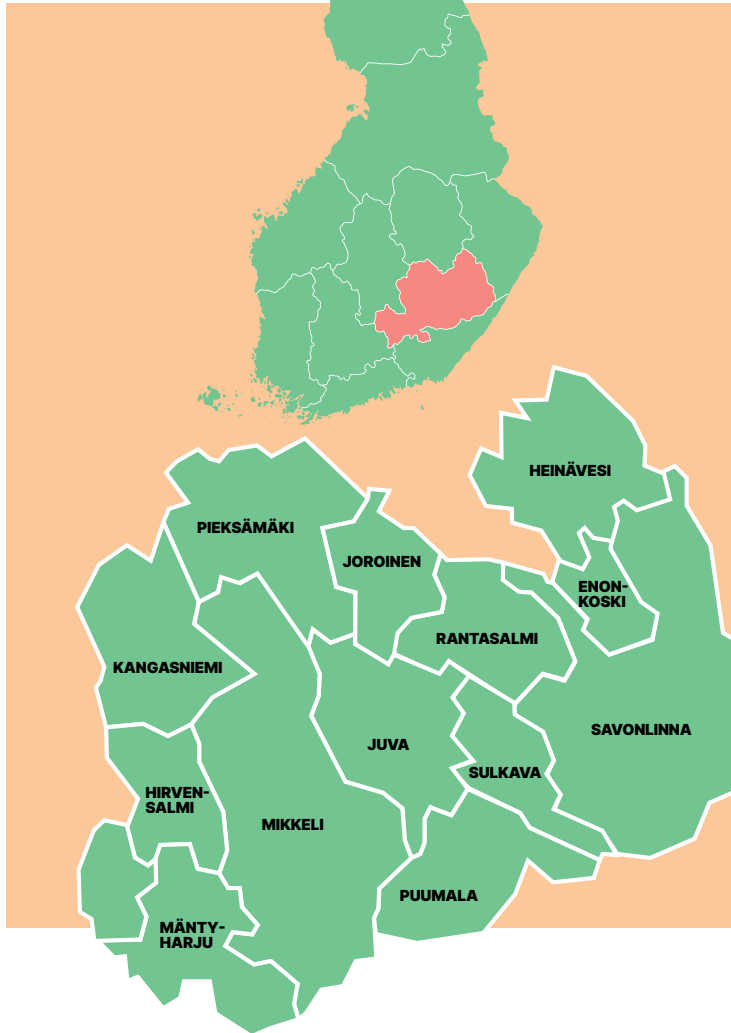
SavonLuotsi

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

■ Leader Etelä-Savossa

Suomessa on 53 Leader-ryhmää. Näistä Etelä-Savossa toimii kaksi: SavonLuotsi Leader ry ja Veej'jakaja ry.

SavonLuotsi Leader ry syntyi, kun Rantasalmen, Juvan, Joroisten ja Sulkavan alueilla toiminut Rajupusu Leader ry ja Enonkosken, Heinäveden ja Savonlinnan maaseutualueilla toiminut Piällysmies ry yhdistivät voimansa vuoden 2023 alussa.

SavonLuotsi Leader ry toimii nykyisin Enonkosken, Joroisten, Juvan, Rantasalmen ja Sulkavan kuntien sekä Savonlinnan kaupungin maaseutualueilla.

Veej'jakaja ry:n toiminta-alueeseen kuuluvat Hirvensalmi, Kangasniemi, Mäntyharju, Pieksämäki, Puumala ja Mikkelin maaseutualueet.

Selvityksessä Etelä-Savolla tarkoitetaan Veej'jakajan ja SavonLuotsi Leaderia edeltäneiden Piällysmies ry:n ja Rajupusu Leader ry:n toiminta-alueita. Siten mukana ovat Pohjois-Savon maakuntaan vuonna 2021 siirtyneen Joroisten hankkeet ja Pohjois-Karjalaan siirtyneen Heinäveden hankkeet. Päijänne-Leaderin toiminta-alueeseen kuuluvan Pertunmaan hankkeet eivät kuulu tämän tarkastelun piiriin.

Mitä on Leader?

Leader on toimintatapa, jolla vastataan alueen asukkaiden ja yhteisöjen tarpeisiin. Tavoitteena on vahvistaa ja kehittää maaseutualueiden paikallisia yhteisöjä, yrityksiä ja alueen elinvoimaa asukkaiden omien ideoiden pohjalta.

Leader-ryhmät tarjoavat maaseudun yrittäjille ja yrittäjäksi aikoville tukea ja neuvontaa sekä myöntävät mikroyrityksille yritystoiminnan aloittamiseen ja kehittämiseen Euroopan unionin maaseutuohjelman rahoitusta.

Yhdistyksille ja muille yleishyödyllisille yhteisöille Leader-ryhmät myöntävät rahoitusta kehittämis- ja investointihankkeisiin.

Leader-henkilöstö neuvoo tuen hakijoita hakemusten valmistelussa ja hankkeiden toteuttamisessa. Rahoitettavista hankkeista päättävät yhdistysten hallitukset. ■

LEADER

Veej'jakaja

LEADER

SavonLuotsi

■ Metsien ja järvien maakunta

Puhtaista vesistään ja vehreistä metsistään tunnettu Etelä-Savo tarjoaa hyvät puitteet asumiselle ja yrittämiselle, mutta kaipaa samalla uusia asukkaita ja osaajia säilyttääkseen elinvoimansa.

Itä-Suomessa sijaitsevan Etelä-Savon maakunnan muodostavat alueen kahdeksan kuntaa. Kaupunkeja maakunnassa on kolme: Mikkeli, Savonlinna ja Pieksämäki.

Etelä-Savo on harvaan, mutta kauttaaltaan asuttua. Vuoden 2024 alussa Etelä-Savon väkiluku oli 129 896 henkilöä. Lisäystä väkimäärään tuovat kausi- ja kesäasukkaat. Etelä-Savossa oli vuonna 2019 maakunnista eniten kesäasukkaita suhteessa alueella vakituisesti asuvaan väestöön.

Maakunta on Suomen metsäisimpiä metsäpinta-alan ja metsien kasvun osalta. Metsät tuovat alueelle työtä ja toimeentuloa. Puuta jalostetaan maakunnassa erityisesti mekaanisesti, ja metalli- ja konepajateollisuus tuottaa menetelmiä ja laitteistoja metsäklusterin käyttöön. Etelä-Savossa on osaamista myös puurakentamisessa, ja metsäalan tutkimus ja koulutus ovat alansa huippua.

Vettä Etelä-Savon pinta-alasta on noin 25 prosenttia. Puhtaiden vesien äärellä on syntynyt vesiosaamista, jolle on kysyntää niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin. Uusia liiketoimintamahdollisuuksia tuovat veden kestävä ja energiatehokas käyttö, talteenotto ja kierrätys sekä ilmastonmuutoksen hillintään liittyvät ratkaisut.

Seudulla on myös perinteikäs ruokakulttuuri. Alueen vahvuuksia ovat puhtaat raaka-aineet, järvikala, kestävä ja vastuullinen ruoantuotanto sekä luomuosaaminen. Luomuviljelijät ovat kehittäneet luomutuotantoa Etelä-

Savossa pitkäjänteisesti, ja joka kymmenes eteläsavolainen viljelijä on luomutuottaja. Etelä-Savo valittiin vuonna 2024 EU:n luomukiilpailussa Euroopan parhaaksi luomualueeksi.

Monimuotoinen järviluonto, ruoka ja alueen ainutlaatuinen kulttuuriperintö toimivat matkailun vetovoimatekijöinä ja tuovat matkailutuloja maakuntaan. Vuonna 2021 matkailun osuus bruttokansantuotteesta oli Etelä-Savossa 4,7 prosenttia, kun koko maan vastaava luku oli 1,6 prosenttia.

Etelä-Savossa on paljon maaseutumatkailu- ja mökkivuokraustoimintaa. Maakunnassa on myös investoitu luontomatkailun kehittämiseen sekä luonnon virkistyskäytön edistämiseen muun muassa rakentamalla polkuverkostoja ja taukopaikkoja. Näitä on tuettu ja tuetaan myös EU:n rakennerahastoista ja maaseuturahastosta.

Etelä-Savossa oli vuonna 2023 yli 10 000 yritystä. Yritykset ovat pääasiassa mikro- ja pienyrityksiä, joten EU:n maaseutuohjelman rahoitus on tärkeä yritysten kehittämisen tukiväline. Yritysten liikevaihto on viime vuosina jäänyt hieman jälkeen koko maan yritysten suhdannekehityksestä. Toimialoista parasta kehitystä maakunnassa on ollut teollisuudessa, heikointa kaupan ja palveluiden aloilla.

Etelä-Savolla on haasteita maakunnan veto- ja pitovoiman suhteen. Maakuntaan kaivataan uusia asukkaita, osaajia, opiskelijoita ja yrityksiä, sillä maakunnan väestö vähenee ja ikääntyy ja alueella on muuta maata korkeampi työttömyysaste. ■

Norppa-polku kannustaa liikkumaan

Puumalan kunta toteutti Veej'jakaja ry:n rahoituksella käsinveistetyin, esteettömän hirsilaavun ja kunnosti ja viitoitti 13 kilometriä pitkän Norppa-polun kuntalaisten ja matkailijoiden käyttöön. Katso videolta, miten Leader liikuttaa ihmisiä Etelä-Savossa.

Kuvat&video: Riikka Silkala/Murra.

 Katso video

Vaikuttavuus ja selvityksen lähtökohdat

Selvityksessä esitellään Euroopan unionin maaseuturahaston ja Etelä-Savon Leader-ryhmien tuella ohjelmakaudella 2014–2020 ja siirtymäkaudella 2021–2022 toteutunutta hanketoimintaa ja tuodaan esiin hanketoiminnan tuloksia ja vaikuttavuutta.

Vaikuttavuus voidaan määritellä positiiviseksi yhteiskunnalliseksi muutokseksi, joka syntyy pitkällä aikavälillä usean toimijan samaan tavoitteeseen tähtäävän toiminnan tuloksena.

Vaikuttavuuden syy-seuraussuhteet ovat usein monimutkaisia. Yhden toimijan tai ratkaisun vaikuttavuuden erottaminen muista toimijoista ei välttämättä ole aina mahdollista, mutta on kuitenkin tärkeä tarkastella, mikä on oman toiminnan yhteys muutokseen.

Leader-hankkeiden tavoitteena on saada aikaan muutosta: parantaa toimintatapoja, kehittää toimintaympäristöä, synnyttää uusia palveluita tai kasvattaa yhteisöllisyyttä.

Vaikka emme pystyisi lukuihin perustuen sanomaan, että juuri Leader-toiminnan tuloksena alueen yritysten liikevaihto kasvoi x prosenttia tai että Leader-rahoituksella kunnostettu retkikohde yksin houkutteli paikkakunnalle x määrän lisää matkailijoita, on tärkeää tuoda esiin Leader-toiminnan panostukset osana tavoiteltua muutosta, ja arvioida Leader-toiminnan vaikuttavuutta.

Leader-rahoitetut hankkeet toteuttavat aina ryhmien strategisia tavoitteita, jotka on linjattu kunkin ryhmän kehittämisstrategiaan. Kehittämisstrategiat puolestaan laaditaan Leader-periaatteiden mukaan yhdessä alueen asukkaiden kanssa, ja niihin on kirjattu tavoitteet, jotka auttavat kutakin aluetta kehittymään sille tärkeiksi koetuissa teemoissa.

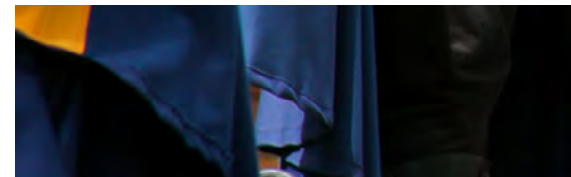
Etelä-Savon Leader-ryhmien kehittämisstrategioissa oli ohjelmakaudelle 2014–2020 yhteneviä teemoja ja tavoitteita:

- 1. Maaseutuasumisen edistäminen ja lähipalveluiden parantaminen**
- 2. Elinkeinojen monipuolistaminen ja yrittäjyyden tukeminen**
- 3. Yhteisöllisyyden lisääminen**
- 4. Kestävän kehityksen tukeminen ja ympäristötietoisuuden lisääminen**
- 5. Nuorten sitouttaminen asuinseutunsa kehittämiseen**
- 6. Luontomatkailun ja ympärivuotisen matkailun kehittäminen**

Tässä selvityksessä Leader-ryhmien toiminnan tuloksia ja vaikuttavuutta tarkastellaan pääosin rahoitettujen hankkeiden kautta.

Leader-rahoituksen vaikuttavuus syntyy ja toteutuu paikallisyhteisöissä hanketoteuttajien tekemän työn kautta. Lisäksi vaikuttavuuden syntymiseen tarvitaan toimiva Leader-organisaatio: asiantunteva hallitus, ammattitaitoinen henkilöstö ja aktiivisia yhdistyksen jäseniä sekä toimintaympäristön myötävaikutusta.

Selvitystä varten tietoa on kerätty Hyrrä-asiointipalvelusta, Leader-ryhmien ohjelmakauden 2014–2020 kehittämisstrategioista ja vuosikertomuksista. Hyrrästä tiedot on kerätty kevään 2024 aikana. Lisäksi syksyllä 2024 toteutettiin asiakaskysely kaikille Etelä-Savon Leader-ryhmiltä hanke- ja yritystukia vuosina 2014–2022 saaneille. Käytetyt lähteet on lueteltu selvityksen lopussa. ■

Historia muuttuu eläväksi

Tykkipursiyhdistys Sulkavalta hankki Rajupusu Leader ry:n tuella tykkiryhmälle tykin, käsiaseita, ruutipulloja, asuja sekä kaksi miekkaa. Yhdistys on toteuttanut useita Leader-hankkeita. Leader-rahoituksella tehdyt hankinnat ja tutkimus mahdollistavat osaltaan historiaa elävöittävän ryhmän toiminnan.

Kuva: Anne Kaljunen.

 Lue hanketarina

Leader-hanketoiminta ohjelmakaudella 2014–2022

Leader-toimintaan oli varattu koko maassa ohjelmakaudella 2014–2020 yhteensä 300 miljoonaa euroa julkista rahoitusta. Leader-ryhmien rahoituskehykset vaihtelivat alle kolmesta miljoonasta eurosta noin 11 miljoonaan euroon.

Etelä-Savon Leader-ryhmät myönsivät rahoitusta maaseudun kehittämiseen ohjelmakaudella 2014–2020 ja siirtymäkaudella 2021–2022 yhteensä noin 16 miljoonaa euroa.

Summasta EU:n rahoitusosuus oli 6,7 miljoonaa euroa, valtion 6,1 miljoonaa euroa ja alueen kuntien 3,1 miljoonaa euroa.

Myönteisen rahoituspäätöksen sai 603 hanketta. Näistä Veej'jakaja ry rahoitti 273 hanketta 6,9 miljoonalla eurolla, Piällysmies ry 175 hanketta 4,7 miljoonalla eurolla ja Rajupusu Leader ry 155 hanketta 4,3 miljoonalla eurolla. Hankehakemuksista 77 prosenttia sai myönteisen rahoituspäätöksen.

EU:n maaseuturahoitus sitoi maakuntaan myös merkittävän määrän yksityistä rahoitusta ja talkootyötä, sillä Leader-hankkeisiin sisältyy lähes aina omarahoitusosuus. Hankkeesta

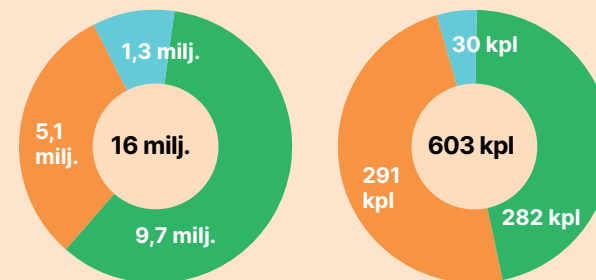
riippuen Leader-rahoituksen osuus voi olla 20–100 prosenttia hankkeen kustannuksista.

Leader-hankkeiden kautta maaseudun kehittämiseen kanavoitui toimijoiden omaa rahoitusta 13,8 miljoonaa euroa, josta hyväksytyin talkootyön arvo oli 2,7 miljoonaa. Talkootyötä tehtiin hankkeissa kuitenkin tätä enemmän, ja talkootyön rahallinen arvo nousi yli 3 miljoonaan euroon.

Hankkeiden kokonaisrahoitus oli näin ollen vuosina 2014–2022 noin 29,8 miljoonaa euroa.

Rahoitusta myönnettiin ja hankkeita toteutettiin kaikissa Leader-ryhmien toiminta-alueiden kunnissa. Kuntien sitoutuminen Leader-toimintaan on oleellista. Kun kunta sitoutuu kuntarahalla Leader-ohjelmaan, voivat alueen yritykset ja yhteisöt hyödyntää EU:n maaseuturahaston tukia.

Myönnetty Leader-rahoitus 2014–2022

77%

käsitellyistä hakemuksista sai myönteisen rahoituspäätöksen

Myönnetty rahoitus ja hankkeet kunnittain

* 1000 € tarkkuudella.

Matkailuvaltina luontoelämykset

Pistocamp oy toteutti legendaariselle Puumalan Pistohiekalle modernin leirintäalueen kattavine palveluineen Veej'jakaja ry:n myöntämän yritystuen turvin. Matkailijoita Saimaan Lietveden rannalle vetävät rauha ja luontoelämykset.

Kuva: Pistocamp Oy.

Lue hanketarina

Yritystuet

Etelä-Savon maaseutualueiden mikroyrityksille Leader-ryhmät myönsivät rahoitusta yhteensä 5,1 miljoonaa euroa.

Uusien yritysten käynnistymistä tuettiin 1,2 miljoonalla eurolla ja yritysten investointeja rahoitettiin 3,9 miljoonalla eurolla.

Yrityshankkeiden kokonaisrahoitus oli 12,9 miljoonaa euroa, joten Leader-tukea saaneet yritykset käyttivät lisäksi investointeihin ja kehittämiseen omaa rahaa 7,8 miljoonaa euroa.

Leader-yrityusrahoitusta sai 291 hanketta ja 239 eri yritystä. Hakemuksista 74 prosenttia sai myönteisen rahoituspäätöksen.

Liiketoiminnan käynnistämiseen sai tukea 87 yritystä. 204 hankkeessa yritys käytti rahoitusta investointeihin, kuten kone- ja laitehankintoihin tai rakentamiseen. Osa yrityksistä hyödynsi sekä perustamis- että investointitukea.

Eniten yritykset toteuttivat hankkeita Pieksämäellä, jonne rahoitusta myönnettiin 51 hankkeelle 0,9 miljoonaa euroa. Savonlinnaan yrityksille myönnettiin 0,7 miljoonaa euroa 42 eri hankkeeseen ja Mikkeliin 0,6 miljoonaa euroa 34 hankkeeseen.

Leader-tuki auttaa erityisesti pieniä yrityksiä kasvamaan ja kehittymään tai käynnistämään liiketoiminnan. Suurin osa eli 72 prosenttia rahoitetuista hankkeista sai tukea 1 500–19 999 euroa.

19 prosenttia hankkeista sai 20 000–39 999 euroa ja 40 000–59 999 euroa viisi prosenttia hankkeista. Kun tukisummat kasvavat tätä suuremmiksi, rahoitettujen hankkeiden määrä vähenee huomattavasti. Yhdeksän hanketta sai tukea 60 000–99 999 euroa. Yli 100 000 euroa rahoitusta saaneita hankkeita oli kolme.

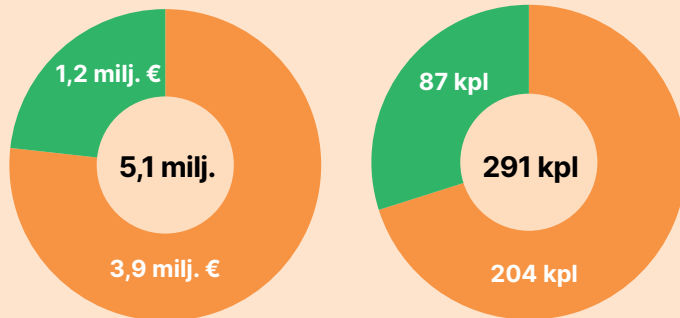
Kymmenen euromääräisesti eniten Leader-rahoitusta saanutta toimialaa

*1 000€ tarkkuudella.

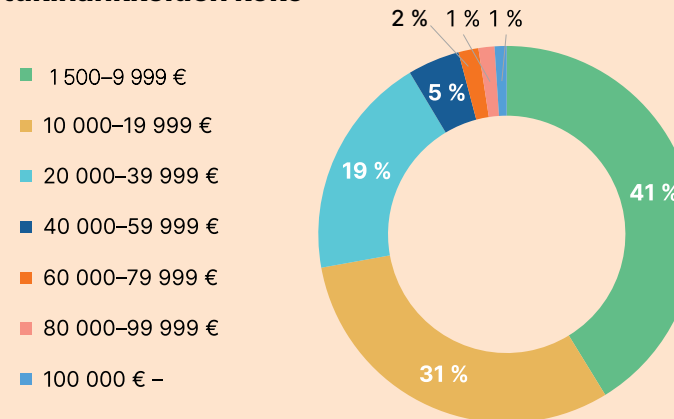
Leader-yrityusrahoituksella tuettiin laajasti eri aloilla toimivia yrityksiä. Rahoitus jakaantui yli 100 eri toimialalle.

Myönnetyt yritystuet 2014–2022

Investointihankkeet
Kehittämishankkeet

Yritystukihankkeiden koko

HOBITTI-KAHVILA

Tukea ja uskoa yrittäjänsä ideaan

Punkaharjun Ala-Särkilahdella sijaitseva Hobitti-kahvila korjasi Piällysmies ry:n rahoituksen avulla kahvilan keittiötä, paransi asiakastilojen valaistusta ja lattiaa sekä kehitti yrityksen markkinointia. Kahvilan toiminta on kasvanut alkuaajoista hurjasti ja siitä on tullut suosittu kesämatkailukohde, jonne kävijät löytävät kauempaakin.

Kuva: Anne Kaljunen.

 Lue hanketarina

Yleishyödylliset hanketuet

Yleishyödyllisiin hankkeisiin Etelä-Savon Leader-ryhmät myönsivät rahoitusta 9,7 miljoonaa euroa. Summasta kehittämishankkeisiin myönnettiin 5,1 miljoonaa euroa ja investointihankkeisiin 4,6 miljoonaa euroa.

Leader-rahoitusta sai 282 hanketta. Määrällisesti eniten rahoitettiin investointihankkeita 167 kappaletta. Kehittämishankkeita oli 115 kappaletta. Hakemuksista 78 prosenttia sai myönteisen rahoituspäätöksen.

Eniten hankkeita toteutettiin Savonlinnassa, jonne myönnettiin 2,2 miljoonaa euroa 75 eri hankkeeseen. Mikkeliin rahoitusta myönnettiin 1,6 miljoonaa euroa 39 hankkeelle ja Joroisiin 1,1 miljoonaa euroa 27 hankkeelle.

Rahoitus jakautui 202 eri toimijalle. Tukea hakivat ja saivat esimerkiksi kunnat, järjestöt, urheilu- ja liikuntaseurat, kulttuuriyhdistykset, kyläyhdistykset, metsästyssseurat ja osuuskunnat.

Kolme eniten hanketukia saanutta toimijaa olivat Etelä-Savon Liikunta ry (470 000 €), Savonlinnan kylät (293 000 €) ja Pieksämäkeläiset ry (231 000 €).

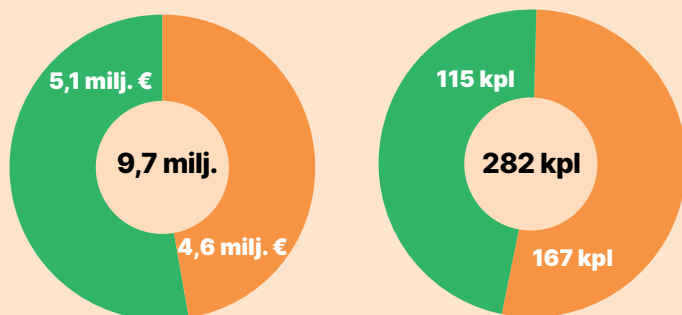
Määrällisesti eniten hankkeita toteuttivat Savonlinnan kylät ry (7 kpl), Etelä-Savon Liikunta ry (6 kpl) ja Savonrannan Vapaa Palokunta ry (6 kpl).

Hankkeille myönnetty rahoitus vaihteli 5 000 euron ja noin 147 000 euron välillä. Rahoitus jakautui eri suuruusluokkiin suhteellisen tasaisesti, mutta painottui pienempiin tukisummiin.

Hankkeista 50 prosenttia sai rahoitusta 10 000–39 999 euroa. Yli 100 000 euroa rahoitusta saaneita hankkeita oli yhdeksän kappaletta eli kolme prosenttia kaikista hankkeista.

Leader-rahoituksella toteutettiin hankkeita, joiden tavoitteina oli kehittää maaseutualueiden kylä- ja yhdistystoimintaa, lisätä yhteisöllisyyttä ja asukkaiden hyvinvointia sekä vahvistaa paikallista identiteettiä ja vetovoimaisuutta. Lisäksi hankkeilla pyrittiin parantamaan asukkaiden osallistumismahdollisuuksia, lisäämään harrastusmahdollisuuksia eri ikäryhmille ja elävöittämään paikallista kulttuuria.

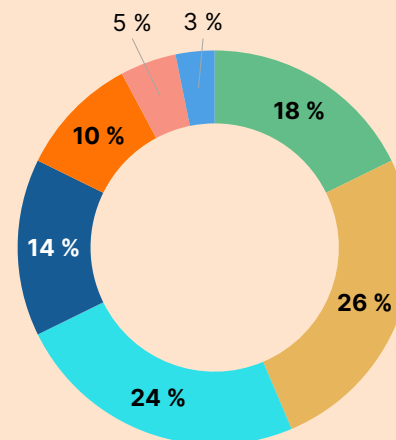
Myönnetyt yleishyödylliset hanketuet

Investointihankkeet
Kehittämishankkeet

Yleishyödyllisten hankkeiden koko

- 5 000–9 999 €
- 10 000–19 999 €
- 20 000–39 999 €
- 40 000–59 999 €
- 60 000–79 999 €
- 80 000–99 999 €
- 100 000 € –

Arjen turvaa Etelä-Savoon

Suur-Savon reserviupseeriipiiri kumppaneineen toteutti Leader-tuella Etelä-Savossa ainutlaatuisen hankkeen, jossa hankittiin drooni, kouluttauduttiin ja järjestäytyttiin viranomaisten ja vapaaehtoisen pelastustoiminnan tueksi. Droonia voidaan hyödyntää arjen turvallisuuden lisäämisessä, häiriötilanteissa ja maanpuolustuksellisissa tehtävissä.

Kuva: Jussi Saarinen.

 Lue hanketarina

Teemahankkeet

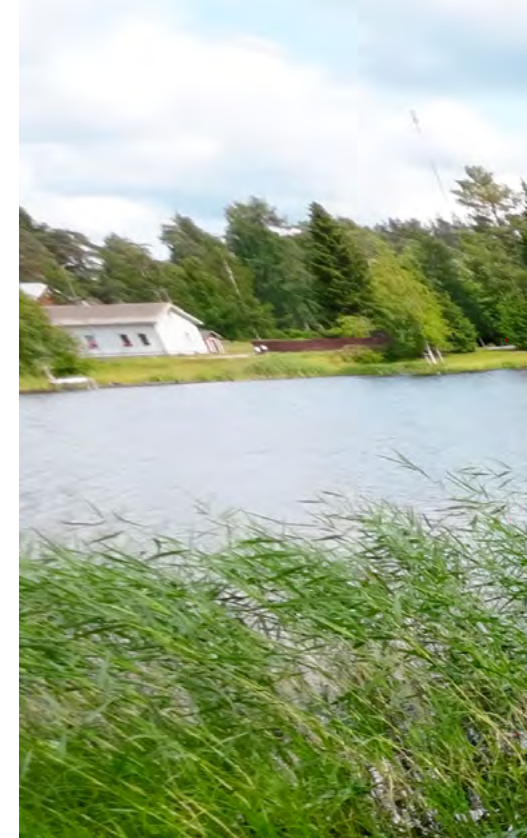
Ohjelmakaudella 2014–2022 Leader-ryhmien oli mahdollista rahoittaa teemahankkeiden kautta yhdistysten tavanomaisia Leader-hankkeita pienempiä investointi- ja kehittämistarpeita.

Etelä-Savossa Leader-ryhmät rahoittivat ja hallinnoivat yhteensä 30 teemahanketta liki 1,3 miljoonalla eurolla. Teemahankkeiden kokonaisrahoitus oli 1,7 miljoonaa euroa.

Yhdistykset ja kylätoimijat toteuttivat teemahankkeissa lähes 300 eri toimenpidettä. Hankkeissa esimerkiksi kunnostettiin kylien yhteisiä tiloja ja virkistysalueita, järjestettiin tapahtumia, parannettiin kyläturvallisuutta tai hankittiin harrastusvälineitä yhteiseen käyttöön.

Teemahankkeiden kautta yhdistyksillä oli mahdollisuus tutustua Leader-rahoituksen mahdollisuuksiin matalalla kynnyksellä. Mahdollisuus kokeilla Leader-hanketta pienellä panoksella voi olla ratkaiseva tekijä sille, että yhdistystoimija lähtee jatkossa panostamaan alueensa kehittämiseen laajemmassa hankkeessa.

Etelä-Savon Leader-ryhmät toteuttivat yhdessä AIKU-teemahankekokonaisuuden, jossa tuettiin aineettoman kulttuuriperinnön säilymistä yli 200 000 eurolla. Alueella tallennettiin muun muassa vesiretkeily- ja talkookulttuuria, elvytettiin lavatanssiperinnettä ja huuliharpun soittotaitoa sekä veistettiin savolaismallinen vene yhteiseen käyttöön. ■

Kulttuuriperintö yhdistää ihmisiä

Sulkavalla Ihmekollektiivi ry hankki Rajupusu Leaderin rahoituksella savolaismallisen soutuveneeseen veneenveistäjä Pauli Parkkiselta. Ihmepuatti Liplatus on kesäisin kaikkien lainattavissa, ja tarjoaa matalan kynnyksen mahdollisuuden kokeilla paikallista vesillä liikkumisen perinnettä.

Kuva: Vilma Pyökkänen.

Lue hanketarina

Nuoria tekijöitä ja uusia ideoita kotiseudulle

Leader-toimintaan kuuluu nuorten ottaminen mukaan paikkakunnan kehittämiseen. Nuorten näkökulmasta maaseudun elinvoimaisuutta tuetaan Nuoriso Leader -rahoituksen ja nuorille suunnattujen hankkeiden avulla.

Nuoriso Leader on Leader-ryhmien kunta-rahoituksen turvin järjestämä rahoitusmalli, jonka tavoitteena on kannustaa nuoria suunnittelemaan ja toteuttamaan omia projekteja sekä kokeilemaan yrittäjyyttä.

Veej'jakaja ry:n alueella Nuoriso Leader -rahoitusta on myönnetty vuodesta 2018 ja SavonLuotsi Leader ry:n alueella vuodesta 2020 alkaen.

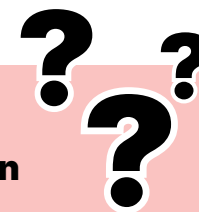
Leader-ryhmät myönsivät vuosina 2018–2022 nuorten projekteihin ja yrittäjyyskokeiluihin yli 46 000 euroa. Summalla nuoret toteuttivat 93 omaa projektia. Projekteista puolet oli nuorten yrittäjyyskokeiluja.

Nuoriso Leader -toiminnan lisäksi ryhmät ovat toteuttaneet omia hankkeita, ja myöntäneet rahoitusta hankkeille, joissa kohderyhmänä ovat erityisesti nuoret. Tavoitteena on sitouttaa nuoria mukaan oman asuinseutunsa kehittämiseen ja edistää eri sukupolvien välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta.

Maaseudulla toimivat yhdistykset kaipaavat nuoria mukaan toimintaansa. Monet nykyiset aktiiviset toimijat ovat ikääntyviä, ja kantavat huolta toiminnan jatkuvuudesta. Veej'jakaja ry myönsi vuosina 2021, 2022 ja 2023 alueen yhdistyksille tukea nuorten työllistämiseen yli 52 000 euroa. Summalla työllistyi 87 nuorta.

Yhdistyksille suunnatun tuen tavoitteena oli paitsi työllistää nuoria, mutta myös tuoda nuoria mukaan yhdistystoimintaan. Nuoret työskentelivät esimerkiksi kiinteistönhoitotehtävissä, leiriohjaajina, verkkosivujen tekijöinä ja myynti- ja asiakaspalvelutehtävissä

SavonLuotsi Leader ry toteutti vuosina 2022–2024 Tulevaisuuden toimijat -hankkeen. Hankkeessa nostettiin nuorten ja nuorten aikuisten äänet kuuluviin alueen kehittämisessä sekä vahvistettiin positiivista kotiseutukuvaa nuorten keskuudessa ja autettiin nuoria ja yhdistystoimijoita kohtaamaan. ■

Millainen olisi nuorten unelmien kylä?

” Paljon mahdollisuuksia liikkua luonnossa, monenlaisia paikkakuntaa elävöittäviä tapahtumia sekä erityishuomiota nuorten avunsaantiin ja erityisesti sen laatuun. Myös laaja tarjonta opinnoissa peruskoulusta lähtien olisi tärkeää.”

” Sellainen, jossa tuntee kuuluvansa joukkoon.”

” Löytyisi harrastusmahdollisuuksia, kuten nykyaikaisia liikuntatiloja esim. ulkokuntosali, monitoimihalli. Järjestettäisiin paljon kulttuuritapahtumia. Olisi työpaikkoja ja jokaiselle nuorelle löytyisi suht nykyaikaisia asuntoja kyliltä.”

Kysely Etelä-Savon Leader-ryhmien alueen alle 29-vuotiaille nuorille keväällä 2022.

Nuoria tekijöitä ja uusia ideoita

HeinäParkin kyläyhdistys hankki Veej'jakaja ry:n myöntämällä Nuorisoleader -rahoituksella kylätalolla toimivalle sirkuskoululle harjoitusvälineitä kuten ilmajoogakankaan, yksipyöräisen ja rengastrapetsin. Nyt lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus harrastaa omalla kylällä. Katso videolta, miten Nuorisoleader ja nuorille suunnatut hankkeet vaikuttavat.

Kuvat&video: Riikka Silkala/Murra.

 Katso video

■ Asiakaskyselyn tulokset

Leader-rahoituksella on tuettu monenlaisia yrityksiä ja hankkeita. Syksyllä 2024 toteutettu asiakaskysely tarjosi hanketoteuttajille mahdollisuuden kertoa kokemuksistaan ja arvioida tukien merkitystä. Vastauksista hahmottuu Leader-tukien tärkeä rooli alueellisessa kehittämisessä.

Kaikille Leader hanke- ja yritystukia ohjelmakaudella 2014–2020 ja siirtymäkaudella 2021–2022 saaneille lähetettiin sähköpostitse asiakaskysely syksyllä 2024. Kysely toteutettiin siten, että vastaajia ei voinut tunnistaa.

Yrityksille tehtyyn asiakaskyselyyn tuli 46 vastausta ja vastausprosentti oli 19. Kyselyyn vastanneista 87 prosenttia oli saanut investointitukea. Perustamistukea oli saanut 11 prosenttia vastaajista.

Hanketoimijoille suunnattuun asiakaskyselyyn vastasi 99 hanketoteuttajaa ja vastausprosentti oli 25. Vastaajista 51 prosenttia oli saanut Leader-tukea kehittämishankkeeseen ja 42 prosenttia investointihankkeeseen. Vastaajista seitsemän prosenttia oli toteuttanut teemahankkeen toimenpiteen.

Kuva: Pistocamp oy.

Vahvempaa yrittäjyyttä, uusia tuotteita ja uskoa tulevaisuuteen

Yrityksille tehdyn asiakaskyselyn mukaan yritystuet ovat edistäneet eniten uusien tuotteiden ja palveluiden syntymistä. Vastaajien mukaan Leader-tuki vaikutti paljon tai erittäin paljon myös yrityksen tulevaisuuden-uskoon, uusien toimintatapojen kehittymiseen ja yrityksen tunnettuuden lisääntymiseen.

Vastaajat arvioivat, että uusien työpaikkojen syntymiseen yrityksiin Leader-tuella ei ollut suurta vaikutusta: 40 prosenttia vastaajista koki, että Leader-tuella ei ollut lainkaan vaikutusta uusien työpaikkojen syntymiseen.

Sen sijaan työpaikkojen säilymiseen yrityksessä Leader-tuki vaikutti 49 prosentin mukaan joko paljon tai erittäin paljon.

Lisäksi vastaajat mainitsivat, että yritystuen vaikutuksesta mahdollistui täysipäiväinen yrittäjyys, yrityksen perustaminen tai toiminnan jatkuminen. Vastaajat kokivat yritystuen myös tuoneen itsevarmuutta ja osaamista sekä parantaneen työmotivaatiota. Tuki mahdollisti myös laadun parantamisen ja toiminnan sekä asiakaskunnan laajentamisen.

Leader-tuki vaikutti paljon tai erittäin paljon

Uusien tuotteiden ja palveluiden syntymiseen **78 %**

Yrityksen tulevaisuuden uskoon **62 %**

Uusien toimintatapojen kehittymiseen **61 %**

Yrityksen tunnettuuden lisääntymiseen **60 %**

87%

arvioi, että yritys saavutti hankkeelle asetetut tavoitteet joko erittäin hyvin tai hyvin.

71 %

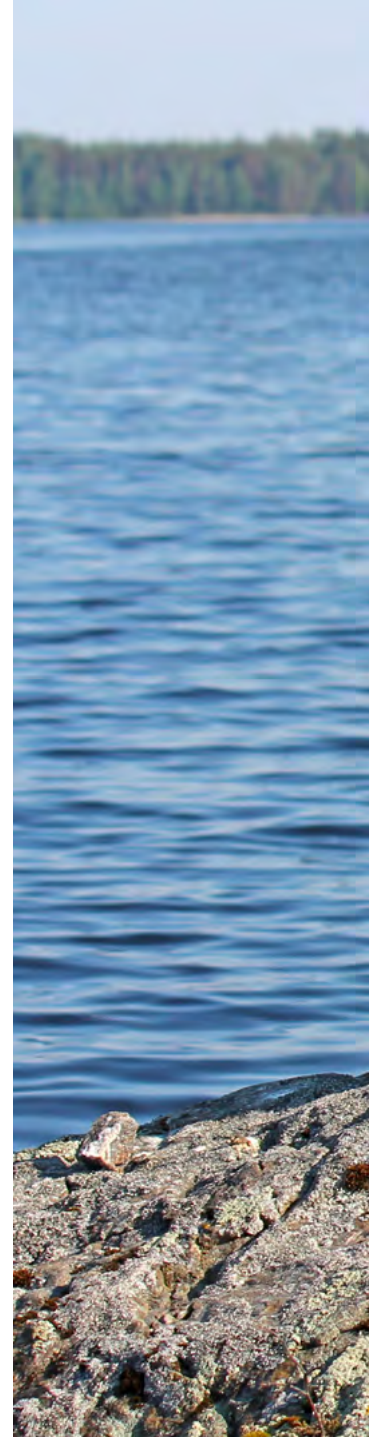
arvioi, että hanketta ei olisi toteutettu lainkaan ilman Leader-tukea.

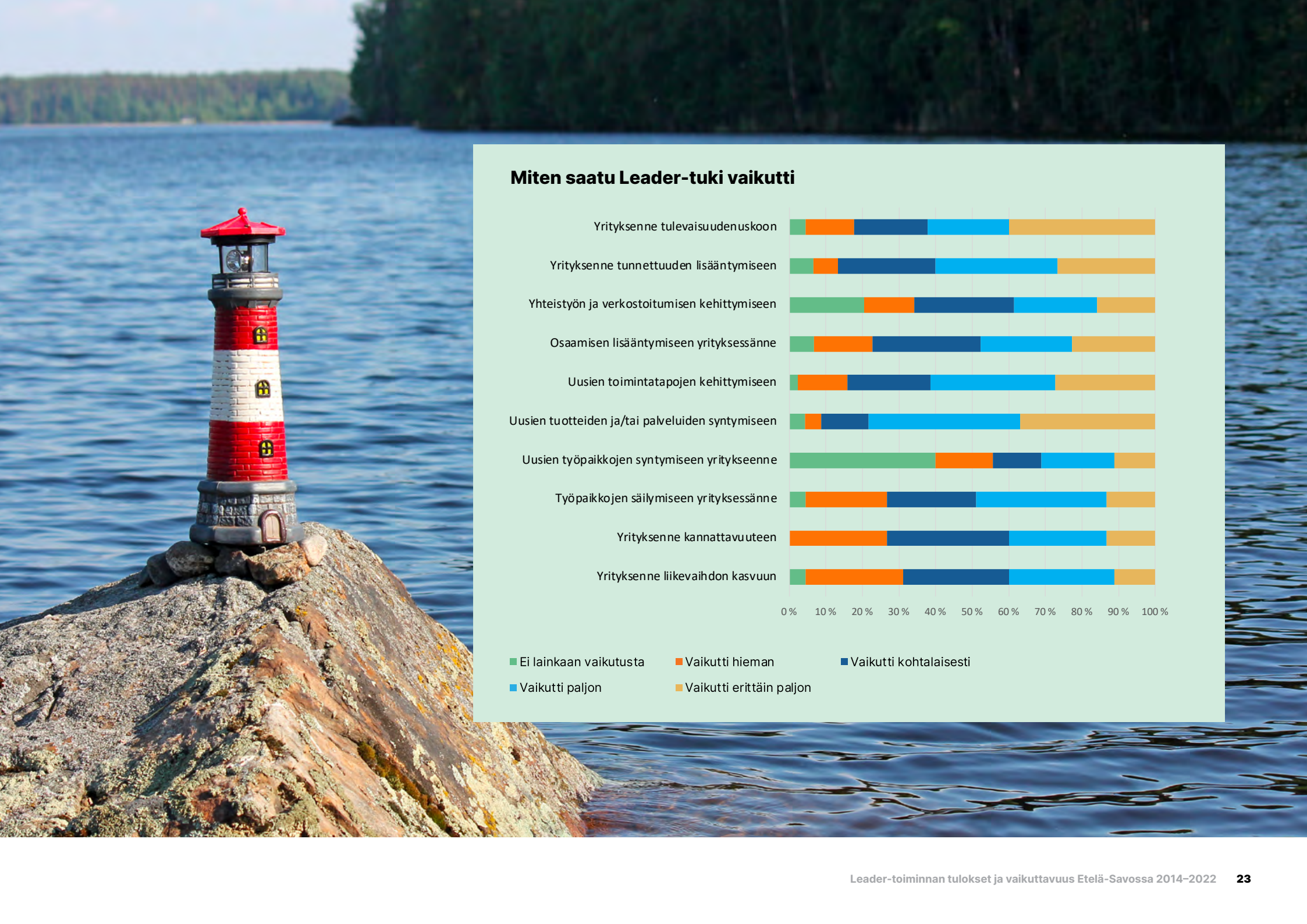
93 %

hakisi Leader-tukea aiemman kokemuksen perusteella uudelleen.

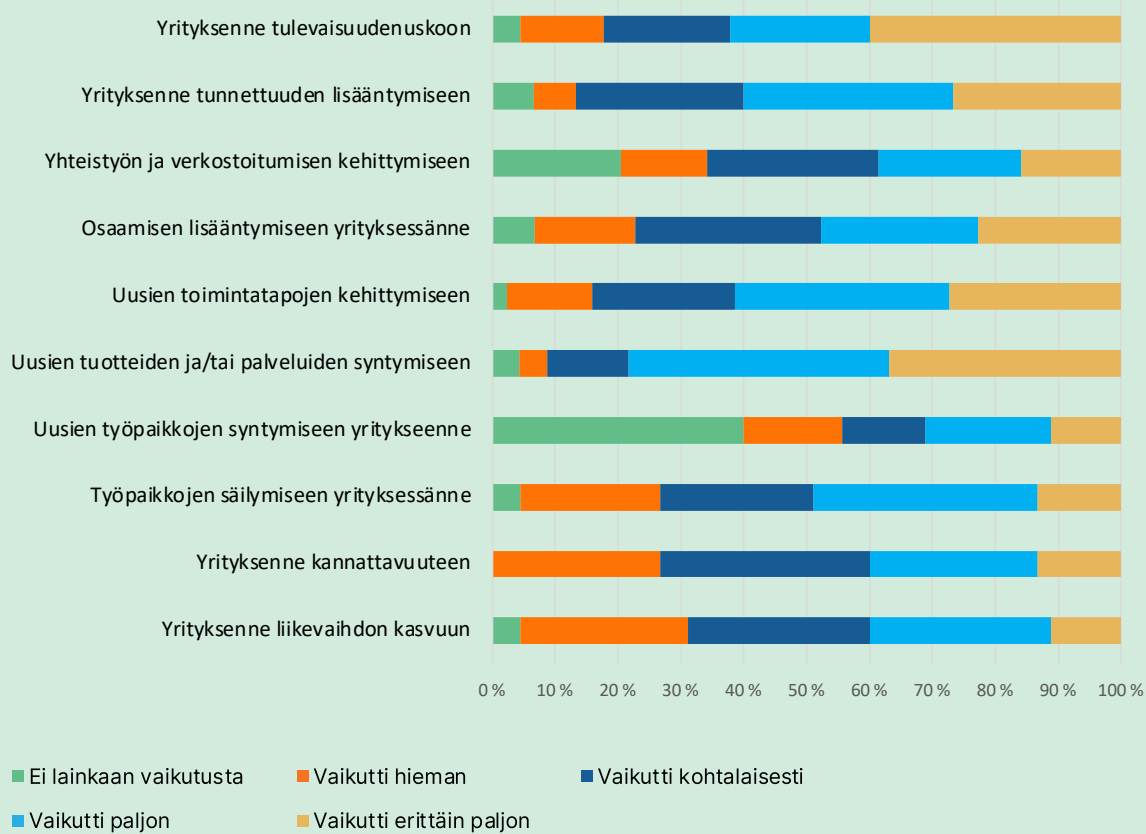
100 %

suosittelee Leader-tuen hakemista muille yrityksille.

Miten saatu Leader-tuki vaikutti

Mikä oli Leader-tuen merkitys yritystukihankkeen toteuttamisessa?

Vastaajia pyydettiin myös arvioimaan, mikä oli Leader-tuen merkitys yritystukihankkeen toteuttamisessa. Vastaajat arvioivat, että tuen avulla hanke oli mahdollista toteuttaa nopeammin, laadukkaammin ja laajempina.

Hanke voitiin toteuttaa laajemmin

Hanke voitiin toteuttaa laadukkaammin

Hanke voitiin toteuttaa nopeammin

0 % 20 % 40 % 60 % 80 % 100 %

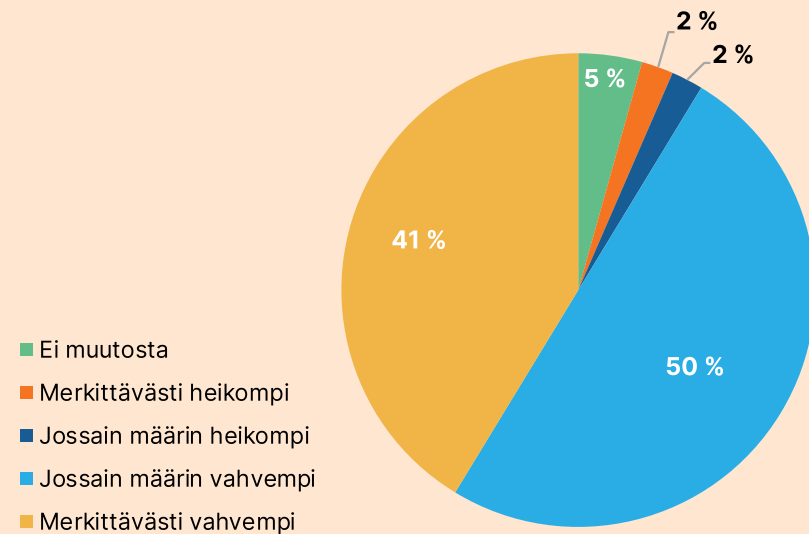
■ Täysin eri mieltä ■ Jokseenkin eri mieltä
■ Jokseenkin samaa mieltä ■ Täysin samaa mieltä

Millainen on yrityksenne markkina-asema tällä hetkellä verrattuna hanketta edeltävään aikaan?

Maaseudun yritysrahoitus kohdentuu kilpailukykyisille ja kehittyville yrityksille ja yritysrahoitus on vahvasti vastikkeellista.

Vastaajista 91 prosenttia arvioi, että yrityksen markkina-asema on jossain määrin vahvempi tai merkittävästi vahvempi verrattuna hanketta edeltävään aikaan. Vastaajista neljä prosenttia arvioi, että markkina-asema oli jossain määrin heikempi tai merkittävästi heikempi. Viisiprosenttia vastaajista koki, että yrityksen markkina-asemassa ei ollut tapahtunut muutosta.

Vastaajista kukaan ei ilmoittanut yritystoimintansa loppuneen. On kuitenkin huomioitava, että kysely tuskin tavoitti yrityksiä, joiden toiminta on päättynyt.

Investoinneilla ja yhteistyöllä kasvua

Rajupusu Leaderin myöntämä investointituki auttoi Freefinns Oy:ta käynnistämään yritystoiminnan. Luontoon liittyviä elämys- ja ohjelmapalveluja tarjoava yritys hankki Leader-tuella muun muassa kajakkeja ja lumikenkiä. Katso videolta Etelä-Savon alueella toimivien yrittäjien ajatuksia yrittäjyydestä ja siitä, miten Leader-rahoitus on vaikuttanut liiketoimintaan.

Kuvat&video: Riikka Silkala/Murra.

 Katso video

Toimintaa ja yhteisöllisyyttä kylille

Toteutetut yleishyödylliset hankkeet ovat asiakaskyselyn vastausten perusteella vaikuttaneet monin eri tavoin niitä toteuttaneiden yhteisöjen toimintaan, alueen asukkaisiin ja lähiympäristöön.

Kyselyyn vastanneet arvioivat, että hankkeilla on ollut eniten vaikutusta yhteisöllisyyden lisääntymiseen. Hankkeet ovat myös parantaneet harrastusmahdollisuuksia ja lisänneet yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Hankkeiden kautta toimintaan on saatu mukaan uusia henkilöitä, myös nuoria.

Lisäksi vastaajat mainitsivat, että hankkeiden avulla onnistuttiin lisäämään paikallisten palveluiden käyttöä, otettiin ensimmäinen askel kohti parempia tietoliikenneyhteyksiä ja saatiin hankittua välineitä tapahtumien järjestämiseen. Hankkeiden arvioitiin myös lisänneen liikuntaa kuntalaisten ja matkailijoiden keskuudessa.

Vastaajia pyydettiin myös arvioimaan, mikä oli Leader-tuen merkitys hankkeen toteuttamisessa. Vastaajat arvioivat, että tuen avulla hanke oli mahdollista toteuttaa nopeammin, laadukkaammin ja laajempaan.

Viisi tärkeintä vaikutusta

Yhteisöllisyys lisääntyi **60 %**

Harrastusmahdollisuudet paranivat **56 %**

Yhteistyö eri toimijoiden välillä lisääntyi **56 %**

Saimme uusia henkilöitä mukaan toimintaamme **40 %**

Saimme käyttöömmme toiminnallemme sopivat tilat **39 %**

95 %

arvioi, että hanke saavutti asetetut tavoitteet joko erittäin hyvin tai hyvin.

90 %

arvioi, että hanketta ei olisi toteutettu ilman Leader-tukea.

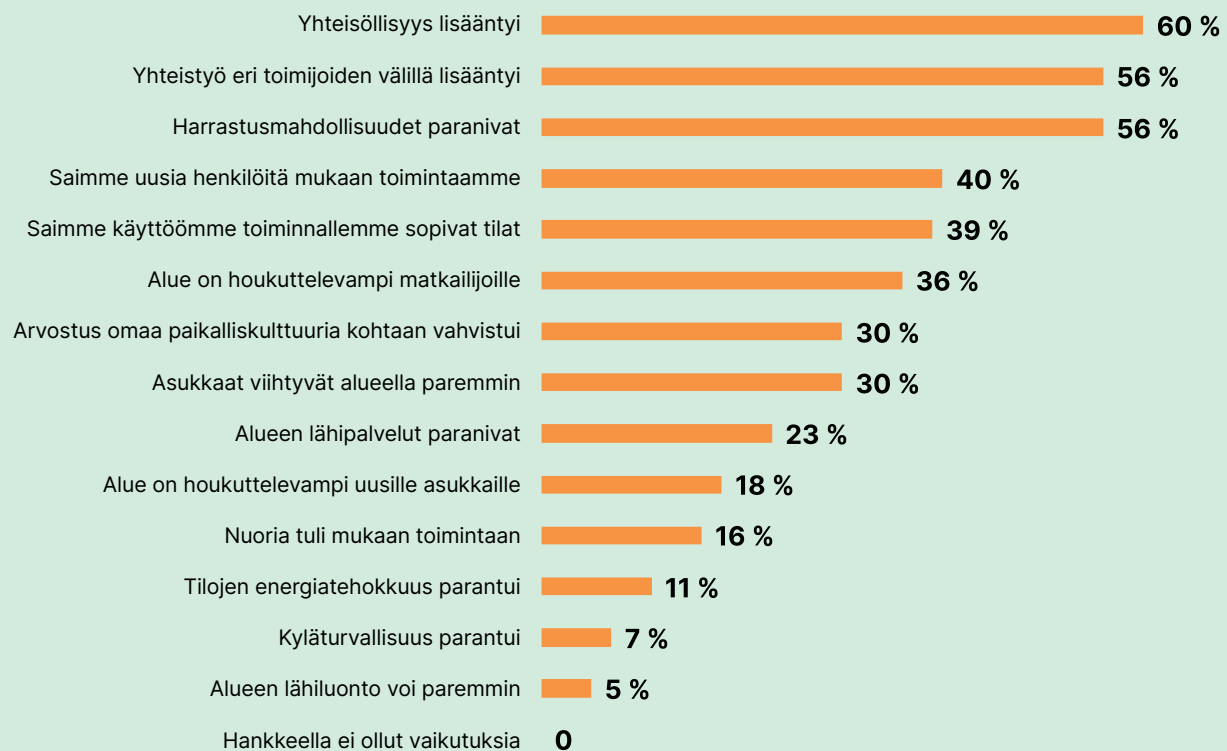
96 %

hakisi Leader-tukea aiemman kokemuksen perusteella uudelleen.

100 %

suosittelee Leader-tuen hakemista muille.

Hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset

Mikä oli Leader-tuen merkitys hankkeen toteuttamisessa?

Hanke voitiin toteuttaa laajemmin

Hanke voitiin toteuttaa laadukkaammin

Hanke voitiin toteuttaa nopeammin

0 % 20 % 40 % 60 % 80 % 100 %

■ Täysin eri mieltä ■ Jokseenkin eri mieltä
■ Jokseenkin samaa mieltä ■ Täysin samaa mieltä

Kulttuuria kylille

Savonrannalla entisestä terveysasemasta on tullut koko kylän yhteinen olohuone. Savonranta-Seura sai Piällysmies ry:ltä rahoitusta talon kunnostamiseen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen ja esille nostamiseen. Katso videolta, miten Leader-hankkeissa on luotu yhteisöllisyyttä ja tuotu kulttuuria kylille ympäri Etelä-Savoa.

Kuvat&video: Riikka Silkala/Murra.

 Katso video

Leader-asiiantuntijat vaikuttavuuden tukena

Leader-ryhmien toimintaa toteuttavat yhdistysten työntekijät ja siitä vastaavat yhdistysten hallitukset. Leader-toiminta on avointa, ja yhdistysten jäseneksi voi liittyä kuka tahansa.

Etelä-Savon Leader-ryhmissä työskenteli vuoden 2022 lopulla kuusi työntekijää, yhdistyksissä oli yhteensä 419 jäsentä ja hallitustyössä oli mukana 60 henkilöä.

Leader-hallituksissa ovat tasapuolisesti edustettuina paikallinen julkinen hallinto, yhteisöt ja paikalliset asukkaat. Hallitus tekee päätökset rahoitettavista hankkeista.

Leader-ryhmien työntekijät ja hallitukset ovat itsessään vaikuttavuutta mahdollistava ja tukeva elementti. Vaikuttavimpien hankkeiden valinta ja rahoittaminen edellyttävät hyviä valintakriteerejä, asiantuntevaa hankevalmistelua, aktiivista hallitusta sekä toimivaa yhteistyötä alueellisen ELY-keskuksen kanssa.

Asiakaskyselyn perusteella Leader-prosessin selkeä vahvuus ovat ihmiset eli Leader-ryhmien henkilöstö. Kiitosta saivat toimihenkilöiden osaami-

nen, asiantuntevuus ja ystävällisyys. Vastaajat kertoivat, että apua ja neuvontaa sai koko hankeprosessin ajan.

Kehittämisideat ja -palaute painotuivat selkeästi teknisiin seikkoihin. Hyrrä-asiointipalvelun käyttö arvioitiin useassa vastauksessa monimutkaiseksi ja Leader-prosessi koettiin byrokraattisena. Verkkoon toivottiin lisää tietoa ja ohjeita selkeällä kielellä.

Lisäksi toivottiin enemmän tietoa onnistuneista hankkeista, joista voisi saada oppia ja rohkaisua. Avuksi hankkeen suunnitteluun ehdotettiin malliprojektia, jossa olisi esiteltävä hankkeen budjetointi, raportointi ja maksatuksen hakeminen.

Yrittäjien vastauksista nousi esiin useampi kommentti siitä, että hakuprosessi voi olla monelle pienyrittäjälle liian raskas ja vaikea, jolloin tuki voi jäädä hakematta. ■

” Asiakasneuvojan helposti lähestyttävyys ja asiantuntijuus oli kaiken a ja o.”

” Myönteinen suhtautuminen yrittämiseen.”

” Tuli tunne, että rahoittava viranomainen oikeasti kuunteli ja halusi mahdollistaa pienen kylähankkeen toteuttamisen.”

” Leader-toimiston asiantuntemus ja tuki oli huippua. Kaikki toimi!”

” Hankebyrokratia on haastava, hidas ja työläs.”

” Hakulomakkeita voisi kehittää yksinkertaisemmiksi ja tukivaatimuksia ”yleiskielistää.”

” Hakuprosessi todennäköisesti raskas joillekin yrittäjille (jos ei ole tottunut lomakebyrokraatiaan).”

” Ohjeistusta ja tietämystä asioista ei voi olla koskaan liikaa, eli niitä saisi entisestään lisätä rahoituksen hakuun.”

Etelä-Savon Leader-ryhmien asiakaskysely 2024.

Verkostoitumista ja yhteistyötä

Savonlinnan kylille suunniteltiin ja pystytettiin Piällysmies ry:n tuella huikeat 1568 kylttiä pitämään asukkaat ja matkailijat oikeilla reiteillä. Opasteiden ansiosta kulttuuri-, erä- ja luontoreiteillä liikkuminen on turvallista, ja lisätietoa saa helposti QR-koodien kautta tai painetuista kartoista. Savonlinnan kylät ry:lle aktiivinen hanketyö toi näkyvyyttä ja uusia yhteistyöverkostoja.

Kuva: Asko Koukkari.

Lue hanketarina

■ Lopuksi

EU:n maaseuturahoitus ja Leader-toiminta mahdollistavat maaseudun kehittämisessä monia asioita. Vaikuttavuuden syntymiseen ja tavoitteiden saavuttamiseen tarvitaan lisäksi myös yhteistyökumppaneiden, hanketoimijoiden ja toimintaympäristön myötävaikutusta.

Leader-rahoituksen merkitys pienille toimijoille ja yrityksille on suuri. Tuen ansiosta kylät, yhteisöt ja yritykset ovat saaneet kehittymismahdollisuuksia, jotka muuten olisivat jääneet toteutumatta. Hankkeiden vaikutukset näkyvät elinvoimaisempina yhteisöinä, kehittyvinä yrityksinä ja parantuneina palveluina.

Hanketoimijoiden viesti on, että maaseutuohjelman rahoitusta sekä tukea ja uskoa maaseudun kehittämiseen tarvitaan. Tarvitaan mahdollisuuksia sekä suuriin että pieniin hankkeisiin. Tarvitaan paikkoja, missä kokoontua ja harrastaa, jotta ihmisten välinen kanssakäyminen säilyy, lisääntyy ja synnyttää uutta elinvoimaa maaseudulle. Tarvitaan uskoa, kannustusta ja rohkaisua yrittäjyyteen.

Kaikki hankkeet eivät voi olla menestystarinoita, ja muutokset toimintaympäristössä tuovat mukanaan omat haasteensa. Ohjelmakaudella 2014–2022 hankkeiden toteutusta ja toimintatapoja haastoivat koronapandemia ja helmikuussa 2022 alkanut Ukrainan sota.

Viimeistään koronarajoitusten myötä tuli näkyväksi, että aktiivisten yhdistystoimijoiden joukko maaseudulla ikääntyy. Nuoret muuttavat kaupunkeihin töiden ja palveluiden perässä, ja yhdistystoimintaan ja talkootöihin on vaikea löytää uusia tekijöitä.

Leader-hankkeet voivat parhaimmillaan toimia eri sukupolvien yhteen saattajina, ja nuorten parissa tehty työ toivottavasti kantaa tulevaisuuteen: nuorten yrittäjyys ja työllisyys maaseudulla lisääntyvät ja oman kotikunnan veto- ja pitovoima vahvistuvat.

Yksi yksittäinen hanke tai yritystuki ei vielä välttämättä saa aikaan muutosta, mutta yhdessä vuosittain toteutetut sadat Leader-hankkeet rakentavat pieni pala kerrallaan eteläsavolaista maaseutua, jossa on työpaikkoja, palveluja ja mahdollisuuksia tehdä ja toimia yhdessä vielä pitkään hankkeiden päättymisen jälkeenkkin. ■

■ Lähteet

Anoschkin, Katja 2019. Vaikuttavuuden jäljillä. Opas yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehittämiseen. <https://www.hyvanmitta.fi/wp-content/uploads/2019/12/Hyva%CC%88n-Mitta-Ty%C3%B6kirja-final.pdf>. Luettu 4.9.2024.

Etelä-Savo ennakoi -verkkosivusto

<https://www.esavoennakoi.fi/väestö>
<https://www.esavoennakoi.fi/yritystoiminta-alueetalous-TKI>
<https://www.esavoennakoi.fi/työllisyys-työttömyys-osaaminen>
<https://www.esavoennakoi.fi/ympäristö>
<https://www.esavoennakoi.fi/aluerakenne-liikenne-yhteydet>
<https://www.esavoennakoi.fi/matkailu-vapaa-aika-maatilamatkailu>
Luettu 20.8.2024 ja 5.12.2024.

Etelä-Savon maakuntaliitto -verkkosivusto

<https://www.esavo.fi/ruoka>
<https://www.esavo.fi/metsa>
<https://www.esavo.fi/vesi>
<https://www.esavo.fi/matkailu>
Luettu 30.9.2024

Maaseutu.fi-verkkosivusto. Etelä-Savo on EU:n paras luomualue 2024!

<https://maaseutu.fi/etela-savo/etela-savo-on-eun-paras-luomualue-2024/>. Luettu 30.9.2024

Leader – Toimintaa, neuvontaa ja rahoitusta.

<https://maaseutu.fi/ajankohtaista/nakokulmia/leader-toiminta>
Luettu 8.8.2024.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020

<https://mmm.fi/maaseutu/manner-suomen-maaseudun-kehittamisohjelma-2014-2020>. Luettu 8.8.2024.

Piällysmies ry. Paikallinen maaseudun kehittämisstrategia NOKKA NOUSUUN! Enonkoski-Heinävesi-Savonlinna Ohjelmakausi 2014–2020.

Piällysmies ry. Vuosikertomus 2022.

Pyökkänen, Päivi 2020. Leader-toimintatavan arviointi:

Maaseutuohjelma 2014–2020. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja. <http://hdl.handle.net/10138/317736>. Luettu 25.9.2024.

Rajupusu Leader ry. Paikallinen maaseudun kehittämisstrategia ohjelmakausi 2014–2020.

Rajupusu Leader ry. Vuosikertomus 2022.

Saarinen, Essi (toim.) 2022. Etelä-Savon työmarkkinaselvitys. Sumeita näkymiä ja toivon pilkahduksia.

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-398-071-6>. Luettu 24.9.2024

Veej'jakaja ry. Paikallinen maaseudun kehittämisstrategia ohjelmakaudelle 2014–2020.

Veej'jakaja ry. Vuosikertomus 2022.

LEADER

Veej'jakaja

LEADER

SavonLuotsi

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

savonluotsi.fi
veejakaja.fi